

Quatre cartes de Marià Villangómez a Francesc de B. Moll entorn de l'edició d'*Elegies i paisatges* (1949)

per Pere Rosselló Bover

El 1944 Marià Villangómez Llobet va conèixer el lingüista i editor Francesc de Borja Moll per intercessió de Miquel Ferrà. “Tinc el gust singular de presentar-vos –escrivia el poeta i bibliotecari mallorquí en una breu nota datada el 25 de setembre d’aquell any– l’amic Marian Villangómez, d’Eivissa, un poeta exquisit i dels més autèntics que tenim. No cal que us el recomani”¹. Fruit d’aquella coneixença seria la publicació de *Terra i somni* –amb poemes escrits entre 1943 i 1946–, aparegut el 1948 a la col·lecció “Les Illes d’Or”, amb un pròleg de Ferrà.

El segon llibre de Villangómez, *Elegies i paisatges*, sortiria al carrer el 1949, un any després. En realitat, *Elegies i paisatges* era el primer poemari de Villangómez, ja que estava format per poesies datades entre 1933 i 1943. Les quatre cartes que aquí presentam estan relacionades amb el procés de publicació d’aquest volum, encarregat a Moll, tot i que va sortir a la llum en una edició privada de l’autor que duu com a lloc d’edició Eivissa.

Aquests textos, a més, ens donen notícia de diversos aspectes de la personalitat, dels gustos literaris i de l’obra de Marià Villangómez: el patiment durant aquests anys d’una malaltia neurovegetativa; la redacció d’una obra teatral de caire realista, que podria tractar-se d’*El botxí d’espectres*², els seus projectes poètics, com el d’un poemari amb un títol –*Tristesa que és amor*– inspirat en uns versos d’Antonio Machado; l’amistat i, sobretot, les valoracions de l’obra d’Enric Fajarnés i Cardona (Eivissa, 1918) i de Francesc Josep Mayans i Jofre (Eivissa, 1921) o la seva labor de *cicerone* amb uns amics de Moll, interessats a conèixer el folklore pitiús. En conjunt, aquestes quatre cartes, a més de les informacions que ens proporcionen, són també un exponent de l’alta qualitat estilística i lingüística –en uns moments de grans dificultats per a l’estudi de la llengua catalana– de la prosa de Marià Villangómez.

Voldríem que la publicació d’aquestes quatre lletres –que, per si soles, són un model de la pulcritud i de l’elegància literàries del nostre escriptor– ajudàs

1 Fons “Alcover-Moll”, dipositat a l’Arxiu Històric del Regne de Mallorca (Palma). Capsa 216 (correspondència de Francesc de B. Moll, 1941-1949). Tots els documents reproduïts aquí procedeixen d’aquest fons i es troben en aquesta mateixa capsa.

2 Pensam que ha de tractar-se d’aquesta peça dramàtica, tot i que Villangómez en parla a la carta del 17 de juny i aquest drama està datat el 18 de juliol de 1949, dia en què potser en donà per acabada la redacció. Vegeu: Jean Serra: *A la vora de Villangómez* (Eivissa: Institut d’Estudis Eivissencs, 1995), pàg. 42.

a un major coneixement de l'obra de Marià Villangómez i, alhora, contribuís a retre-li un merescut homenatge.

[1]

Eivissa, 13 de març de 1949

Sr. Francesc de B. Moll.

Mallorca.

Benvolgut amic: He rebut la vostra amable lletra del 5 del corrent. Agraesc molt el vostre interès pel meu llibre, i em sembla molt bé de proposar la seva publicació al Sr. editor de la "Barcino", i més tenint en compte la vostra col·laboració en la projectada col·lecció poètica. La proposta és, en tots sentits, pel que a mi es refereix, seductora i convenient. Des d'un punt de vista menys directament interessat, em plau també aquesta activitat editorial en la nostra poesia.

Ara bé: sembla que l'obra tardaria a sortir, en el cas que fos acceptada. Mentrestant, i posats en aquest cas, m'agradaria publicar el meu primer llibre de versos, "Elegies i paisatges", anterior als "Sonetos mediterràneos", encara inèdit. S'hauria de tractar d'una edició privada, d'uns vuitanta exemplars, com vaig fer amb els susdits "sonetos", per a regalar als amics. ¿Podríeu parlar-ne als de l'impremta [sic] "Mossèn Alcover", a veure com podríem arranjar aquest assumpte? Més endavant us escriuré una còpia dels poemes —uns seixanta—, escrits abans del 43. Sé les vostres nombroses ocupacions i que això us en distrauria una mica; però crec que hauré d'acceptar la vostra generosa intervenció, que m'oferíeu en la darrera carta. Voldria una edició, no sumptuosa, però sí escaient i digna. Vós sou la persona més indicada per a orientar-me. Tenir uns poemes manuscrits és una constant preocupació. Publicar-los és la manera més senzilla de no haver-hi de pensar més.

Perdonau totes aquestes molèsties. Una cordial encaixada del vostre affm. amic

Marià Villangómez

[2]

Eivissa, 17 de juny de 1949

Sr. Francesc de B. Moll.

Mallorca.

Benvolgut amic: Vaig rebre proves dels meus versos, que li torn corregides, per correu. He suprimit el mot "poesia" de la portada, perquè ara m'ha semblat que el títol, "Elegies, etc.", ja ho dona entenent i, per tant, que sobrava. També m'he dedicat a posar els signes inicials dels parèntesis³. Abans, generalment, sols els tancava, però comprenc —i així ho he vist confirmat als llibres de Riba i els altres escriptors de més solvència— que no quedava prou clar per a la lectura, per no venir indicada, en català, la pregunta per cap mot o construcció especial. Això portarà una mica més de feina, però, pel que fa a les errades, són molt escasses.

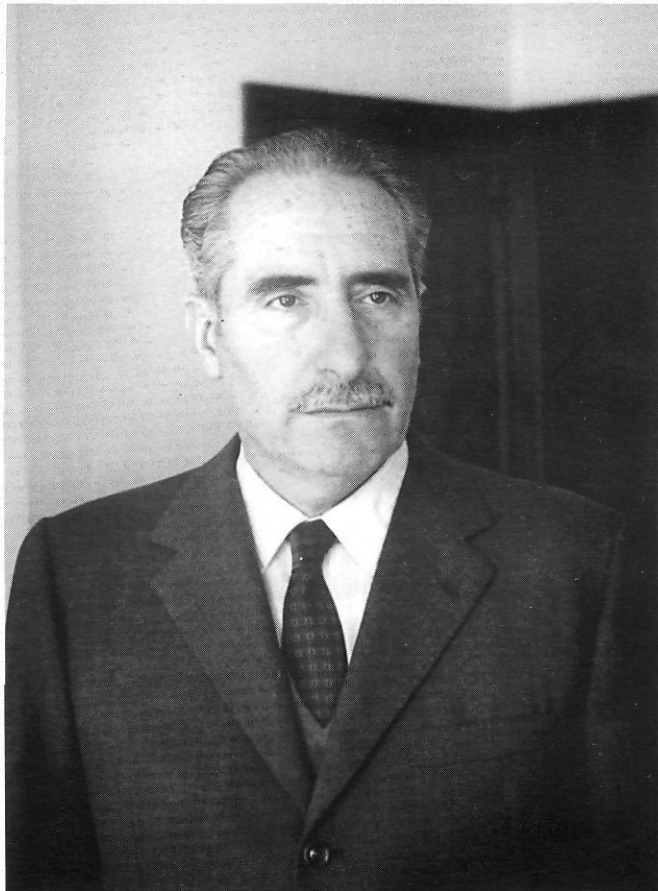

Veig que l'edició ja va molt endavant —gairebé estam a la meitat del llibre—, i també veig tot el treball que això suposa per a vostè. Una vegada més li donc les gràcies. Si s'ha fet alguna despesa i vol que li enviï la quantitat, només m'ha d'avisar. M'és indiferent anar pagant parcialment o, en estar tot llest, el total. Com li sembli.

Li vaig dir que li enviaria un llibre de poemes del meu amic d'Eivissa Enric Fajarnés. Avui l'incloc en el certificat de les proves. L'autor té molt de gust en què el llegeixi. M'agradaria que també el llegís el seu col·laborador senyor Sanchis, a veure què li sembla. El meu parer és que és bo; molt bo en alguns moments. Hi ha pensament, hi ha emoció, una gran facilitat i novetat en la imatge i un llenguatge pur, expressiu i bell. Com veurà, el volumet és germà d'aquells meus "Sonetos mediterràneos".

La tasca d'esmenar les proves m'ha trobat en un període de convalescència. Estic ja millor, he provat de sortir de casa, però feia cinc setmanes que no ho feia, de les quals he passat prop d'un mes al llit. Semblava una afecció cardíaca, i ens alarmàrem un poc al començament, però sols ha estat una recaiguda molt més forta i molesta en la meua malaltia nerviosa: una "distonia neurovegetativa", segons diuen els metges.

3 És evident que vol dir "dels interrogants".

He aprofitat el forçat repòs per a escriure una peça teatral. Es tracta d'un drama rural, amb el corresponent homei al final; però promet que no hi tornaré més. M'agrada el teatre, però no aquest gènere, que tingué els seus bons temps en "Terra Baixa" i "La Malquerida". Preferesc un teatre molt humà, però una mica desrealitzat per la poesia, el pensament o l'humor; quelcom semblant al que feia Giraudoux. En realitat, la meua obra és sols un llarg exercici en prosa i dialecte eivissenc, amb les indicacions que no formen part del diàleg i un quadro sencer en català (es tracta d'una mena de somni, fantasia de l'autor, i he cregut que els meus pagesos, en aquest cas, podien emprar una llengua literària; el demés és realista, potser excessivament, i cru, molt cru). Això d'escriure en eivissenc és un problema sense solució; cada moment em trob amb una dificultat, sense comptar la inicial de fixar fins quin grau ha d'ésser eivissenc i la d'escollir un dels eivissencs que es poden parlar i es parlen. Compadesc els que ara, a Mallorca, es dediquen al teatre regional, si és que es prenen tantes molèsties.

No he trobat encara el títol, però en canvi ja tinc el del proper llibre de versos, que per ara només consta de tres poemes. L'he tret de dins uns versos d'Antonio Machado i em sembla que fa bonic: "Tristesa que és amor". Ara em manca el contingut, però tinc algunes idees. Ja veurem.

Saludi de part meua al senyor Sanchis i disposi del seu bon amic

M. Villangómez

[3]

Eivissa, 26 de juliol de 1949

Senyor Francesc de B. Moll. Mallorca.

Benvolgut amic: Vaig rebre la seva carta del dia 10 dels corrents. M'alegra molt el bon concepte que ha format dels poemes d'Enric Fajarnés, per tractar-se d'un paisà meu i un dels meus millors amics. Després del "Primer Cancionero" ha escrit —o ha perdonat— alguns pocs versos més, com el poema "Las Ruinas", però s'ha decantat preferentment per la prosa. Va escriure una novel·la, que va cremar i després un llibre de records i impressions, que encara conserva —si no l'ha destruït aquest estiu a Tarragona, on passa una temporada amb la seva dona i l'infant—, i ara estava acabant una altra novel·la. Té talent i imaginació i estudia molt —història, filosofia, literatura—, però és molt pessimista.

Un altre poeta eivissenc, encara molt jove, format a Barcelona i que també escriu en castellà, Francesc Josep Mayans, acaba de publicar en la col·lecció "Adonais", de Madrid, un llibre de poesies, "Estancias amorosas". Encara no l'he llegit, però el tinc encarregat. D'ell coneixia uns poemes publicats a "Entregas de Poesía", de Barcelona, on cultivava, segons em va dir, una mena de neosurrealisme. Després va publicar al "Diario de Ibiza" uns nous poemes de tema eivissenc, més intensos i, per al meu gust, molt bons. Ara, per les crítiques que he llegit, sembla que es mou dins l'escola d'un Vicente Aleixandre, amb personalitat pròpia.

Estic content de saber el que em diu del Sr. Casacuberta. No me n'havia parlat. Si tarda un poc, no hi fa res.

Supòs que aviat estaran tirats els exemplars d'"Elegies i Paisatges". Una part, com vostè em va recomanar, la posaré a la venda. Ara bé, ¿quin preu puc posar, que no resulti excessiu? Li deman que m'ho digui, vostè que té experiència en aquests negocis. A la seva llibreria ¿no me'n podien vendre alguns, si arriba el comprador? Li ho dic, perquè vostè podria ja quedar-se el nombre d'exemplars que cregui convenient, si li sembla bé, abans de fer-me trametre l'edició íntegra.

Ací està fent un estiu bastant calorós. Em dedic intensament als banys, i gens a la literatura.

Disposi del seu bon amic.

Marian Villangómez

[4]

Eivissa, 5 d'agost de 1949

Senyor Francesc de B. Moll. Mallorca.

Estimat amic: Despús'ahir vaig rebre la visita dels senyors Casulleres, que m'entregaren la vostra tarja i la coberta d'"Elegies i paisatges". Em sembla molt bé i podeu seguir endavant. Moltes gràcies de tot.

Els vostres amics, vaig orientar-los una mica i els vaig acompanyar a veure un professor de l'Institut, puix que es volien informar d'uns assumptes que jo no coneixia prou bé. Avui comencen les festes patronals de l'illa i aniré amb ells a uns actes on podran veure els vestits típics i una mica de ball pagès.

Us saluda atentament el vostre amic

M. Villangómez. ■